

Wie krijg je op je dak bij een calamiteit?

Hoe kon dit nu

We hebben in Nederland behoorlijk wat instanties voor onderzoek, inspectie en handhaving. De meeste bedrijven zijn bekend met deze partijen, omdat zij als handhavers ook regulier toezicht houden. Ingewikkeld wordt het bij een ernstig incident in een bedrijf.

tekst Arthur Zanders

Hoe heeft dit in godsnaam kunnen gebeuren? Dat is een vraag die al gesteld wordt als de brand nog niet eens is geblust. En niet alleen de pers en het publiek stellen hem, ook allerlei andere partijen. We hebben in Nederland nogal wat instanties voor onderzoek, inspectie en handhaving. De meeste bedrijven zijn wel bekend met een aantal van deze partijen, omdat zij als handhavers ook regulier toezicht houden. Ingewikkeld wordt het als er in het bedrijf een ernstig incident plaatsvindt. Soms lijkt het wel of steeds meer officiële diensten met stoere dienstauto's met quasi brandweerstriping rijden en jassen dragen met de tekst 'officier van dienst' op de rug. Voor bedrijven is dit ingewikkeld om een aantal redenen. In de eerste plaats komen er vaak meerdere partijen, min of meer tegelijk, op een moment dat de organisatie nog sterk gericht is op de beheersing van het incident. In tegenstelling tot bij een normale inspectie is er dus weinig tijd om ontvangst en begeleiding voor te bereiden. Een ander probleem is de onbekendheid met de instanties en vooral de onwetendheid over hun bevoegdheden. Wat komen zij doen en wat mogen zij precies eisen? Een directeur van een door een incident getroffen bedrijf vertelde: "Er kwam een inspecteur die een rood-wit lintje spande en mij vervolgens meedeelde dat mijn medewerkers daar niet meer voorbij mochten. En o ja, hij wilde ook graag de logboeken uit de controlekamer meenemen." Op dat moment was voor deze directeur volstrekt onduidelijk of hij verplicht was om hieraan mee te werken.

Een bedrijf is erg kwetsbaar op zo'n moment. De juridische consequenties van deze activiteiten kunnen immers groot zijn. Maar ook de veiligheid is op zo'n moment soms zwak geborgd. Dragen al deze onderzoekers en inspecteurs wel de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen, kennen zij de veiligheids-

instructies, voldoen hun telefoons, tablets en camera's wel aan de ATEX-voorschriften? Maar ook: hoe goed is de vertrouwelijkheid van gevoelige bedrijfsinformatie geborgd, wat nemen ze mee en wat gebeurt ermee? Is die onderzoeker wel een medewerker van een officiële instantie? Het is veelvuldig voorkomen dat een privaat onderzoeksbureau zich meldde bij een calamiteit en de indruk wekte een officiële partij te zijn. In de hectiek van het moment kregen zij meestal zonder enige afweging of geheimhoudingsovereenkomst toegang tot terreinen, gebouwen en informatie.

Welke instanties?

Het is ondoenlijk hier alle instanties te beschrijven die aan de poort kunnen staan. Wel zijn er een aantal belangrijke voorbeelden te noemen.

De eerste partijen waarmee een bedrijf te maken krijgt, zijn over het algemeen de hulpverleningsdiensten: brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening en gemeente. Maar ook Defensie, Rijkswaterstaat, Waterschap en andere kunnen hierbij aanhaken. Deze partijen werken bij incidenten samen in de

'Een inspecteur spande een rood-wit lintje waar we niet voorbij mochten'

gebeuren?

zogeheten Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure, aangeduid als GRIP. Zij kunnen naar verschillende niveaus opschalen en daarbij verschillende crisisteams inrichten. Bij een incident van enige omvang zal er al vrij snel een Commando Plaats Incident (CoPI) worden ingericht. Dit gebeurt op het niveau vanaf GRIP 1. Dit maakt samenwerking erg gemakkelijk, ook voor het getroffen bedrijf, want er is één aanspreekpunt.

De samenwerking tussen onderzoekers en inspecteurs is een heel ander verhaal. Zij werken wel samen en daarover maken zij ook afspraken, maar voor het grootste deel liggen deze niet van tevoren vast. Voorbeelden van instanties die onderzoek kunnen komen doen zijn de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (I-SZW), de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), de Onderzoeksraad Voor Veiligheid (OVV), het Openbaar Ministerie (OM), Gemeente, Milieudienst, Waterschap, Fiscale Opsporingsdienst (FIOD), Douane en de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).

Deze instanties hebben allemaal verschillende bevoegdheden, gebaseerd op heel verschillende wetgeving, en hebben ook verschillende doelen. Zo zal de Onderzoeksraad Voor Veiligheid zich uitsluitend richten op het zoeken naar oorzaken en het leren van het incident en niet op het zoeken of straffen van schuldigen. Het zal duidelijk zijn dat het Openbaar Ministerie een ander doel heeft. Dit betekent voor functionarissen in het bedrijf dan ook dat het verstrekken van informatie aan de ene partij heel andere consequenties kan hebben dan aan een andere.

Wat nu te doen?

In de eerste plaats is het de moeite waard om uit te zoeken met welke partijen uw bedrijf te maken kan krijgen. Vaak is dit ook afhankelijk van de branche: een vliegveld heeft met andere partijen te maken dan een chemisch bedrijf. Het zal niet altijd haalbaar zijn direct alles te weten van alle instanties, maar een goede voorbereiding kan wel helpen de grootste problemen te vermijden. Vervolgens zou deze kennis ook snel beschikbaar moeten zijn als er iets gebeurt. Dus ook 's nachts en in het weekend. Een bedrijf mag ook niet passief afwachten welke instanties contact leggen, verschillende instanties moet u zelf actief en direct informeren. Bijvoorbeeld bij een ernstig ongeval of als er gevaarlijke stoffen vrijkomen.

Bij de voorbereiding op crisissituaties hoort ook een goede procedure voor het informeren, opvangen, registreren, verifiëren en begeleiden van onderzoekers en inspecteurs. Roep dus bij een incident niet alleen de brandweer op, maar ook een functionaris en liefst zelfs een team dat zich hiermee gaat bezighouden. Meldt zich een functionaris van een instantie, dan moet deze worden ingeschreven. Dat is ook het moment om te verifiëren of deze ook werkelijk van een instantie is die moet worden toegelaten. Ook zal deze functionaris wellicht een veiligheidsinstructie moeten krijgen.

Vraag bij twijfel altijd expliciet naar het doel van het bezoek en naar de bevoegdheden

In de meeste bedrijven mogen bezoekers niet zomaar zonder begeleiding rondlopen. Probeer dit principe ook voor inspecteurs of onderzoekers te handhaven. Vraag bij twijfel altijd gericht naar het doel van het bezoek en informeer expliciet naar de bevoegdheden. Geef nooit zomaar iets mee en als dat moet, liefst gewaarmerkte kopieën. Leg zoveel mogelijk vast, zodat ook later nog duidelijk is wat er is onderzocht, met wie er is gesproken en wat er is meegenomen.

Onderzoekers willen meestal ook betrokkenen interviewen. Het is belangrijk dit goed te organiseren en de geïnterviewden ook goed te ondersteunen. Ook hier is het belangrijk goed vast te leggen wie er is geïnterviewd en wat er is besproken. Verder is het van belang om de status van de plaats van het incident goed in de gaten te houden. Vaak verandert de status op een zeker moment van Plaats Incident (PI) naar Plaats Delict (PD). Hiermee verandert ook de rol van de politie, die de plaats zal afsluiten voor onderzoek. U heeft dan als bedrijf ook geen toegang meer tot deze plaats. Dit kan soms tot problemen leiden met de bedrijfsvoering of de veiligheid. Zo zal het niet mogelijk zijn een controlekamer op een raffinaderij zomaar te sluiten. Het is dan belangrijk hierover goed te communiceren. Onderschat bij een incident nooit de complexiteit van onderzoek en inspectie. Onderschat ook zeker niet de snelheid waarmee dit op u afkomt. Bereid u voor. En schakel tijdig ondersteuning in. «

Meer weten? Onlangs verscheen het boek 'Externe partijen en formaliteiten tijdens en na calamiteiten en crises' van Arthur Zanders & Wouter van Rossum. Te bestellen via Uitgeverij Goudvis: info@uitgeverijgoudvis.nl.

Arthur Zanders, ZANDERS Consulting & Training BV, Adviseurs risico- en crisisbeheersing, www.zct.nl.